

פרשת מצורע

"זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הפה"ן" (יד, ב).

מובא במדרש תנחומא: "מהו והובא אל הכהן? והוא בא אל הכהן - לפי שהכל רחוקים ובדלן ממנו, שכן דוד אומר בתהילים (לח): 'אוהבי ורעי מנגד נגעי יעמדו, וקרובי מרחוק עמדו', וכן הוא אמר: 'בדד יישב, מוחץ למחנה מושבו' - מוחץ למחנה ישראל, לכך נאמר 'הובא אל הכהן' - והוא בא אל הכהן".

ביאור נפלא בדברי מדרש זה, כתב הגאון רבי שלמה קלוגר זצ"ל, ומכוחם הוסיף הסבר נפלא בפסוק עצמו:

ידוע מה שאמר חז"ל בגמרא בקידושין (דף כג:) הני כהני שלוחי דרחמנא גינהו (דהיינו, שהכהנים בעבודתם הן שלוחי הקב"ה ולא שלוחי בעל הקרבן), וחידיש הגאון רבי שלמה קלוגר, שזוהו דוקא בדבר שאותו יכול הכהן לעשות גם בלי הישראל, ואילו הישראל אינו יכול לעשות בלי הכהן, כגון בנדדים ונדבות, שהכהן עצמו יכול לנדוד ולהביא - בעוד הישראל אינו יכול להקריב את הקרבן, אלא באמצעות הכהן, וכגון אלו אנו אומרים שכיון שהישראל אינו יכול לעשות בלי הכהן והכהן יכול לעשות בלי הישראל - על כן נחשב הכהן ל'שלוחי דרחמנא', שכן לא יתכן שהישראל שאינו יכול לעשות דבר זה בעצמו יהיה המשלח של הכהן, שיכול לעשות את הדבר בעצמו. אבל בדבר שאין הכהן יכול לעשות אלא בצירוף מביא הקרבן, שהוא הישראל - כגון בקרבנות ציבור או בחטאות ואשמות - שהכהן לא יכול להביא בעצמו אם לא יתחייב בהם, בזה נחשב לשלוחי דידן, כגון לשלוחו של הישראל (ועל פי יסוד זה, יישב כמה וכמה קושיות בסוגיה זו).

והנה שליח ומשלח נעשים כקרובים זה לזה וכאיש אחד הם נחשבים, כיון שיד השליח כיד המשלח, ולכן אם הכהן הוא 'שלוחא דידן', כלומר של הישראל, הרי יש התקרבות בין הבעלים ובין הכהן, אך אם הוא 'שלוחא דרחמנא', אין כל התקרבות בין הבעלים ובין הכהן, ויכולים הם להישאר מרוחקים זה מזה כמטחוי קשת.

זה מה שאמרה התורה: 'זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הכהן', דהיינו 'והוא בא אל הכהן' - שתהיה התקרבות בינו לבין הכהן. ולמה? משום שהכהן יהיה שליח שלו לטהרתו ולא 'שלוחא דרחמנא'. כאן היה קשה למדרש: למה רמזה התורה דבר זה דוקא במצורע, והרי בכל מחוסרי כפרה הכהן הוא 'שלוחא דידן', שהרי הכהן אינו יכול להקריב קרבנות אלו לבדו, אלא בצירוף הישראל שהתחייב בקרבנות אלו, כפי שהתבאר לעיל?

ועל כן תירץ המדרש, כיון שבשעת צרעתו הכל בדלים ומתרחקים ממנו, ולכן חלק לו הקב"ה כבוד ורימוז בו את ענין ההתקרבות בין הישראל ובין הכהן.

וכן כוונת המדרש: "מהו 'הובא אל הכהן', והלא אח"כ נאמר 'ויצא הכהן אל מוחץ למחנה'?"

לכך אמר המדרש שהכוונה היא, והוא בא אל הכהן, שתהיה לו התחברות וקירבה לכהן, ולמה נרמז דבר זה דוקא במצורע - לפי שבשעת צרעתו הכל בדלן ממנו. ודברי פי חכם חן!

"זאת תהיה תורת המצורע ביום טהרתו והובא אל הפה"ן" (יד, ב).

הגאון מהר"ם אש זצ"ל שואל: לשם מה צריך המצורע להביא קרבן, והלא קיי"ל שיסורים ממרקיין כל עוונותיו של אדם, ולמה לא יתכפר חטאו על ידי היסורים שבאו עליו עקב נגע הצרעת?

ומתיר על פי הגמרא בברכות (דף טז ה) האומרת, שחז"ל למדו שיסורים ממרקיין כל עוונותיו של אדם משן ועין, מה שן ועין שהם אחד מאבריו של אדם עבד יוצא בהם לחירות, יסורים שממרקיין כל גופו של אדם על אחת כמה וכמה.

ולפי זה, העבד הרי אינו יוצא לחירות אלא אם קטע לו האדון ראשי איברים שאינם חוזרים, אם כן כל מה שהיסורים ממרקיין זה רק על יסורים שאין להם רפואה, אבל אם המצורע נתרפא מצרעתו הרי מתברר שהיו אלו יסורים שיש להם רפואה, ואם כן אפשר לומר שאינם מכפרים, ולכן עליו להביא קרבן בתור כפרה.

וכן כוונת הפסוק: "זאת תהיה תורת המצורע" שעליו להתכפר על ידי קרבן, ואם תשאל למה לא יתכפר על ידי יסוריו? התשובה היא בגלל "ביום טהרתו", שהרי סוף סוף נתרפא מצרעתו, ויסורים שיש להם רפואה אי אפשר ללמוד משן ועין שהם מכפרים.

"ואם דל הוא ואין ידו משגת" (יד, כא).

אין בכוחה של דלות למנוע מן האדם להתפנות לחיי הרוח, אדרבה, דוקא בני עניים הם אלו שמובטחים כי מהם תצא תורה (נדרים פא.)!

ירושלים של מעלה, מהווה דוגמא חיה לכך.

חיי הדחקות בין מבואותיה היו נחלתם של רבים, לא מעטים מילדיה ומבוגריה היו רעבים ללחם, כפשוטו ממש, ובגדיהם המטולאים ורוזנם הניכר לעין, היו ההוכחה הברורה למצוקות החיים.

אולם למרות הכל, מופלגים היו בתורתם ובחוכמתם וניצבו כסולתה ושמנה של היהדות, כשהאירו לכל העולם כולו בגדולתם ובתורתם.

על אחד מני אותם רבים, יסובו הדברים הבאים, כפי שהם מובאים בספר 'המאור הגדול':

רבי לייב רוחמקין, יהודי יקר תושב שכונת 'שערי חסד' שהיה איש תם וירא אלוקים ומלמד תשב"ר מצליח חשק בחתן מופלג לביתו היחידה, ושם עינו לטובה על בן שכנו - ר' חיים לייב אויערבאך, אשר כבר אז יצא שמו בין חשובי התלמידי חכמים שבעיר, ונודע לימים כגאון רבי שלמה זלמן אויערבאך זצ"ל.

בהיותו בעל אמצעים מסויימים, יכול היה רבי לייב רוחמקין להבטיח כנדוניא סכום מכובד, בתוספת שנות 'קעסט' מופלגות, ועוד התחייבות לעשות עבור ביתו היחידה יותר מכפי יכולתו.

הצעת השידוך מצאה חן בעיני ר' חיים לייב והרבנית, אשר הכירו זה מכבר את בית משפחת רוחמקין ואת ביתם כלילת המעלות, ולשמחת כל הצדדים באו שניהם בברית האירוסין.

אולם לעומת מצבם המשופר של הורי הכלה, בביתו של החתן לא היתה הפרוטה מצויה ולפיכך לא בא בחשבון אף אפשרות של הוצאת סכום כסף עבור מתנה לכלה, והמחותן אשר ידע על המצב הכלכלי הדחוק שם, שלח לו בהצנע סכום כסף המיועד לרכישת מתנה.

בט"ו בשבט נהגו בירושלים שהמחותנים שישלחו זה לזה מגש מכובד מפירות הארץ, בצירוף שי נאה עבור החתן והכלה.

אולם ביתם הדל של הורי החתן זנן, היה ריק מכל, ואם החתן ירצה חסרת אונים ולא ידעה להשית עצות בנפשה ולדעת מה תוכל לתת לכלתה.

לפתע, נפתחה הדלת ובפתח עמדו ילדי המחותנים ובידיהם מגש מפואר ומרשים הגדוש בפירות שונים ורבים, בצירוף שי מיוחד עבור החתן - סט ספרי משנה תורה לרמב"ם, שי שהיה יקר ונדיר במיוחד באותם הימים.

מיד בבואם עמדה הרבנית צביה, נטלה את מגש הפירות, הפכה אותו מכל צדדיו, והחלה לסדר עליו את אותם הפירות - אך בסדר שונה...

דקות ספורות לאחר מכן לבש המגש צורה חדשה ומוכן היה למשלוח חוזר לבית הורי הכלה...

אולם למרות זאת, לא עלה בידה להחזיר שי הולם לכלה, ולכן הפטירה באוזני המחותנת באירוניה מרייה: "עם מגש הפירות הסתדרנו היטב, אבל הרמב"ם מוקשה הוא... קשה עלינו לתרצו"...

ומכזה בית של דחקות ופשטות, זכו להצמיח את גדול הדור... (ומתוך האור)

"ובא אשר לו הפית והגיד לפה"ן לאמר כנגע נראה לי בפית" (יד, לה).

מובא במדרש: "במסורה: "כנגע נראה לי בבית", ואידך: "מרחוק ה' נראה לי" (ירמיהו לא, ב).

הקשר בין שני הפסוקים שבמסורה, התבאר להפליא על ידי הגאון רבי יוסף שניצל זצ"ל, מחכמי אילאק, בספרו "כסף ישיב":

בפסוק הקודם נאמר: "כי תבואו אל ארץ כנען אשר אני נותן לכם לאחוזתה ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם", ולכאורה המילים "ארץ אחוזתכם" הן ללא צורך, שהרי כבר אמר "כי תבואו אל ארץ כנען"? **ויש לבאר,** שעונש נגעי בתים בא על מי שאסף הון ורכוש, וכסף וזהב הרבה לו, ובנה בתים טובים ורם לבבו ושכח את ה', ואמר 'כוחי ועוצם ידי עשה לי את החיל הזה', אז שולח ה' נגעים בביתו, ותהיה טהרתו על ידי הכהן, וכך יתעורר לדעת שה' הוא הנותן כח לעשות חיל, והכל בא לאדם בהשגחת וגזירת ה'.

זהו שאמר הכתוב: "ונתתי נגע צרעת בבית ארץ אחוזתכם", דהיינו: באותו בית שתאמרו שהוא 'אחוזתכם', ולא מהשם יתברך הוא. והוסיף הכתוב: "ובא אשר לו הבית", כלומר: זה שחושב שהבית שלו, ואינו יודע שאינו קניינו אלא מה' הוא, ויאמר לכהן: "כנגע נראה לי בבית", דהיינו: המחשבה שחשבת שהבית הוא 'לי' - היא הנגע, ויחזור בתשובה ועל ידי זה יטהר הבית.

כמה נפלא לפי זה הקשר בין שני הפסוקים במסורה: "כנגע נראה לי בבית", ומהו הנגע? "מרחוק ה' נראה לי" - עצם מחשבתו שה' עומד מרחוק ואינו משגיח עליו, ואין הוא המשפיע עליו כל טוב, זהו הנגע!

(ושלל לא יחסר)

העלון מוקדש לשחרורם במהרה של כל השבויים בריאים ושלמים, לרפואת כל הפצועים, להצלחת וישועות כל אנשי הבטחון ועם ישראל בכל מקום שהם.

שבת שלום ומבוךד וחו פסח כשר ושמן לכל קוראי העלון ולכל בית ישראל!

הסיפור שלפנינו התרחש בחג הפסח תשפ"ב.

שמעתי את הסיפור מכלי ראשון ממשפחה ברוכת ילדים, משפחת כהן. הם היו בהיכרות קרובה עם זוג שנושאים כבר מעל חמש עשרה שנים ועדיין לא זכו לילדים.

הזוג השון הבנים פנו לרופאים וגם עשו השתדלות גדולה בתפילות ובסגולות שונות, אך הרופאים היו מאוד פסימיים ואמרו שבדרך הטבע אין סיכוי שיהיו להם ילדים, כדאי שיפנו לאימוץ.

כאמור, משפחת כהן היתה בהיכרות קרובה עם הזוג, פעמים רבות הם הזמינו אותם לסעודות שבת וחג. הם שמעו על הסגולה של הרבי מאפטא זיע"א: ואומר הרבי מאפטא, שילל הסדר הוא לילה גדול מאוד שמסוגל לכל הישועות, וכמו שעם ישראל נגאל ממצרים, כך כל אחד ואחד יכול להיגאל ולהיושע, זה לילה של ניסים, וכשמגיעים בהגדה ל"נוצקעק", שערי השמים נפתחים וזו סגולה מאוד גדולה לבקש בקשה ושהבקשה תתקיים.

בנם של משפחת כהן שמע על הסגולה מהגה"צ רבי אלימלך בידרמן שליט"א, והציע להוריו שבלי להסדר כל המשפחה יתפללו ויבקשו עבור הזוג ללא ילדים שיייושעו בלילה הגדול הזה, אך אבי המשפחה היסס, כיון שהוא הזמין מספר אורחים וגם הזוג ללא ילדים הוזמן. אבי המשפחה ליווה את הזוג לאורך כל הדרך, הוא ידע כמה קשיים הם עברו וכמה תקוות נגזו.

האב הסכים, אך אמר לבן, אני לא יודע איך נעשה את זה, כיון שהזמנו עוד אורחים, ואולי המצב קצת

לא נעים...

כשהגיע ליל הסדר אז במהלך הסדר הם שתו קצת יין, וכשהגיעו לנוצקעק הבן זירז את אביו לספר על הסגולה. האב סיפר על הסגולה של האוהב ישראל מאפטא. האורחים מאוד התחברו והזדהו עם הרצון לישועה, וכולם צעקו מעומק הלב והעתירו על הזוג שיייושעו במהרה והכל היה מתוך דביקות בהשם יתברך ועם רצון אמיתי ומכל הלב שהזוג ייושע ויזכה לחבוק בן או בת.

הם המשיכו את הסדר כרגיל, ולקראת סוף הסדר אומר הבן בן השבע לאביו, אבא תדע לך שגם לנו יהיה בן או בת בשנה הבאה.

אביו שאל למה? והבן אמר בתמימות, כי אני התפללתי על אבא.

אמר לו אביו, לא, אנחנו התכוונו על הזוג ללא ילדים.

אמר הבן נכון, אבל גם לנו אין ילדים, אני הכי קטן ואני כבר בן שבע, לכן התפללתי שגם לי יהיה אח או תהיה אחות.

האב אמר טוב, יהי רצון שגם אתה תיענה. אבל, אמר הבן, אני לא חשבת ששבקשתי של בני תיענה, אנחנו בדרך של הסתר פנים וזה לא נשמע הגיוני שגם הזוג ללא ילדים ייושעו וגם שתפילתו של בני תיענה.

הבן שאל אותי אבא, מתי זה עוד תשעה חודשים? השבתי לו שבטבת. הבן אמר לי אבא, אז בטבת יהיה לנו תינוק. אמרתי לו אבל אצל אברהם אבינו כשהמלאכים באו לבשר לאברהם הם אמרו לו כעת

חיה ולשרה בן, ואברהם ושרה נושעו כעבור שנה. אז הבן אמר לי טוב, אז בליל הסדר הבא אני אזכה לאחר.

לאחר מספר חודשים שתי הנשים מבשרות שנפקדו. בליל הסדר תשפ"ג למשפחה ברוכת הילדים נולדה בת. אומר האב, היינו מבוי מרוגשים, כיון שאני ואשתי יעשינו את ליל הסדר בבית הרפואה והילדים שלנו כבר גדולים, הם עשו את ליל הסדר בביתנו יחד עם האורחים שהשתתפו בשנה שעברה, כולל הזוג.

היתה לנו הרגשה של התרוממות, הרגשנו שקיבלנו נשיקה מהקב"ה, את ליל הסדר הזה אני לא אשכח כל החיים!

לגבי שמה של הילדה, היה ברור לנו ששמה של התינוקת צריך לכלול בתוכו את הנס שהיה פה. אני חשבת על השם תפילה, אך תפילה זה לא שם, אז אשתי אמרה נקרא לה שירה, והתברר לי ששירה בגימטריא זה תפילה, כמו שכתוב בגמרא בברכות חזו מפעלות אלוקים אשר שם שמות בארץ.

שבעיים לאחר מכן הזוג שלא היו להם ילדים מעל חמש עשרה שנה, זכו לחבוק בן זכר. השמחה היתה רבה. הם קראו לבן שלהם מיכאל, כי הם התחברו לשם הזה. מה התברר? המלאך שבישר לשרה כעת חיה ולשרה בן, זה היה המלאך מיכאל, שבא לבשר לשרה בליל הסדר שיולד לה בן!

(מהספר החדש והנפלא 102 סיפורים - חלק שלישי, מאת ר' צבי נקד)

פינה לחג הפסח בענייני הלכה ואגדה

מצות עגולות או מרובעות?

כתב הגאון רבי יהודה אסאד זצ"ל בשו"ת יהודה יעלה (סי קנז), לבאר ג' טעמים בכמה העולם לעשות את המצות לפסח עגולות בדוקא:

א. בתורה נאמר (שמות יב, לט): 'עוגות מצות', ועוגות הכונה עיגולים, כמו שמפרש רש"י בתענית (בג ד"ה עוגה) לענין חוני המעגל. וכן מצינו בעוד מקומות (עירובין פא, ע"ב, וכ"כ בספר אוצר יד החיים (אות תקפ), ע"פ דברי האבן עזרא (ויקרא ב, ד) שפירש כע"ז לגבי 'חלות מצות', ש'חלות' הכונה עגולות (מלשון חזר חלילה).

והוסיף המהר"י אסאד, שהטעם שהתורה הדגישה כן שהיו המצות עגולות, לומר שגם צורתן העגולה של המצות היתה מפני שבנ"י יצאו בחיפזון ממצרים ולא היה להם זמן לצור צורה, וכך ישעו לדורות. והרי המצה היא לחם עוני, ובא העיגול לרמז שהעניות והצרות הם כגלגל חזר בעולם (ע' שבת קנא). ע"כ.

ב. הוסיף עוד לבאר, שכידוע, תשעה באב חל תמיד באותו יום בשבוע שבו חל יו"ט ראשון של פסח (ע' ילקוט איכה, רמז תתרח), ולכן נהגו לאכול ביצה בליל פסח שהיא עגולה כדרך האבלים שאוכלים דברים עגולים (ב"ב סז), ואם כן זהו המקור לעשות גם את המצות עגולות.

ג. ביאר מהר"י עוד, לפי שאפשר שזומן ההוא היה מנהג המצרים לעשות הלחמים שלהם מרובעים או משולשים לפי ריבוי וכמות האלהות שהאמינו, וכמו שכתב רבינו סעדיה גאון וכו', וכדי להרחיק מחוקות ותעבות של המצרים, גם בזה עשו ישראל ההיפך מהם, ועשו לחמיהם עגולות דוקא המורה על אחדות, שאין לו סוף ואין לו תחילה, להורות שאמונת עם ישראל הוא ביחיד ומיוחד. ע"ט. וע' בספר חידושי ראש"י (לכנו של המהר"י, רבי אהרן שמואל בן יהודה אסאד, הקדמה עמ' ז').

והנה, הגאון רבי שמעון סופר זצ"ל בשו"ת התעוררות תשובה (או"ח, ח"ב בנד"מ סימן רלד) הביא את דברי המהר"י אסאד וכתב להשיג על דבריו, וז"ל: 'וראיתי לגאון אחד מתאמץ ליתן טעם ויסוד שהמצות היא עגולות דוקא. ולדעתו, אם היו עושים המצות עגולות בכונה שיהיו דוקא עגולות אין לבטל המנהג כי בלי ספק יש לו יסוד, אבל אנו רואים שכל השנה אופין לחמי חמץ ככרות עגולות הן פת קיבר הן פת סולת נקיה רובא דרובא, וגם האופים הגויים עושים גם כן פיתן כל השנה עגולות, הנוכל לומר שיש קפיידא דבר, בלי שפיק מטבע העשיה והאפיה יותר קל במלאכתם לאפות עגולות, ואדרבה חזינן שהחם הריבוע בתורה הקדושה: במזבח הפנים והחיצון כתיב 'רבעו יהיה', גם בני חושן כתיב 'רבעו יהיה', תפילין מרובעות הלכה למשה מסיני (מנחות לה), ולחם הפנים ג"כ לא היה עגולים אלא ארוכים וריבועים (מנחות צה), עכ"ל.

גם השדי חמד (אס"ד, מערכת חמץ ומצה, סי' יג אות מב) ועוד כתבו, שליכא קפיידא במצה שתהיה עגולה, ע"ט.

ויש להוסיף, שיש שכתבו להימנע ממצות-מכונה מפני שהן מרובעות, וא"א לעשותן עגולות כנהוג מפני הפירושים ושארית הבצק שתישאר ותחמיץ (ובזה גם עוסקת תשובתו של המהר"י אסאד הנ"ל). וכ"כ בשו"ת האלף לך שלמה (למהר"ש קלוגר, השמטות או"ח סי' לב), וסיים 'זוה לא יעשה לשנות ממנהג ישראל שנהגו לעשות המצות עגולות דוקא, ובשו"ת פרי השדה (לרבי אליעזר דייטש, ח"ד סי' א) שלא אכל מצות מכונה (מרובעות), הואיל וחשש לדברי רבו המהר"י אסאד שהמצות צריכות להיות עגולות. וכ"כ גם בשו"ת תירוש ויצר (סי קפח) ועוד.

גם בעל הערוך לנר (במכתב בעל השואל ומשיב, הובא בקוב' 'ביטול-מודעה' הון להכשיר את המצות-מכונה, עמ' יד) כתב בנוגע לזה, שאף שאין לאסור מצות שאינן עגולות, מ"מ

משולחנו של העורך

כיון שההמון העם לא הורגלו בזה רק בעגולות, על כן הוי זה כדבר חדש שאין נכון לעשות כן.

ומאידך, בקונטרס ביטול מודעה הנ"ל (דף ב, ג), כתב רבי אברהם יעניר (ראב"ד קראקא), שבעיר איזמיר שבתורכיה כולם עושים רק מצות מרובעות. וכן כתב להתיר בשו"ת התעוררות תשובה (הי"ל). וכ"כ בשו"ת רבינו יוסף נחמיה (סי' כ), והביא בשם הכתב סופר שמאז שהתחילו לעשות המצות [מכונה] מרובעות, אין לחשוש. ויש להאריך ואכ"מ.

טעם נוסף, ביאר בהגדה של פסח ברכת אברהם (אלברט, עמ' כז), ע"פ מה שביאר בתרגום יונתן בן-עוזיאל, על הפסוק (שמות ט): 'ויאפיו את הבצק אשר הוציאו ממצרים עגת מצות כי לא חמץ וגו', וביאר היוב"ע, 'והוון קטעין מן לישא דאפיקו ממצרים וסדרין על רישיהון ומתאפי להון מחומתא דשימשא חרירן פטירן ארום לא חמיע וגו' , ע"כ. ובדבריו מבואר ב' חידושים נפלאים: א. הטעם שהמצות עגולות כי אבותינו הניחו את המצה על ראשם ביציאתם ממצרים, ב. המצות לא נאפו בתנור אלא חום השמש אפה אותן (והרמב"ן (שם) נדחק לבאר, שאת המצות אפו בדרך ולא בעיר מחמת יציאתן החפוזה, ע"ש]. כך מצינו גם ביצור לשבת הגדול (ד"ה אמנה גדולה), 'קטוף העיסה בחררה קמוצה, רצופה בראשיהם שלא חומצה, וכן בהגדה של פסח מדרש דוד לרבי דוד הנגיד ז"ל (נכד הרמב"ם) 'ואותה העיסה אשר הוציאו ממצרים נעשה בה נס ולא החמיצה, ובשעה שצריכים לאפות לחם, היו ענני כבוד שורים להם העיסה ועושים אותה ריקין, ומניחים אותה על ראשיהן והשמש מבשלתן, ומזה היו אוכלין לחם חם, שלא היו הרקיקין מצטננין', ע"כ. והוא פלא.

הגאון רבי הירון לוי זצ"ל בספרו אבני חפץ (סי' לד אות ה) כתב לבאר, שהוא משום שצורת העיגול חשובה אצל המקום, שכן כל צבא השמיים נבראו עגולים, והוא ע"פ מה דאיתא בירושלמי (שבעות פ"ג ה"ח ונדרים פ"ג ה"ב, והובא ברין שם כה סו"ע"א) שאין מרובע בבריות. ע"כ.

עוד כתב האבני חפץ לבאר בדרך דרוש, שהרי בירושלמי (שם) מבואר שהגם שאין מרובע בבריות, באוכלין יש מרובע. ע"כ. ואפשר לומר, שצורת המצה באה לרמז שבגשמיית צריך לעגל הכל, אך ברוחניות אסור 'לעגל פינות' וצריך הכל להתקיים על קוצו של יו"ד. וכך גם במצות, בגלל שהן נאכלות, אפשר לעשותם עגולות.

והנה, בספר מקדש ישראל (הארפנעס, פסח, השמטות עמ' שג), דן להצריך ליקח מצה עגולה ונאה מטעם 'זוה א-לי ואנוהו' התנאה לפניו במצוות' (שבת קלג). איברא, שאין הכרח שמצה עגולה היא היפה, כי יתכן וגם מצה בצורת ריבוע ודייק תיחשב ליפה, רק שאנו הרגלנו לראות מצה עגולה ולא מרובעת. ובכלל, יתכן שלא שייך טעם זה בדבר שואכל ונלעס בפיו וממילא אין לו קיום, ורק בחפצי מצוה שנשארים בעולם שייך להדר. וכ"כ בנימוקי או"ח (מונקאטש, סי' תרצה סק"ד) שבדבר שהוא אכילת אדם, לא מחייבין ליה להדר באכילה כמו בשאר מצוות.

מאידך, בהגדה של פסח אתה בחרתנו (עמ' רנט) הביא בשם האדמו"ר הבית ישראל זיע"א שגם במצות עדיף לבחור בעגולות היפות, שהגם שבעלמא לא שייך נוי מצוה בדבר הנאכל, אך כאן מאחר ויש מצוה לספר ביציאת מצרים בשעה שצוה ומרור מונחים לפניך, שייך אז שהמצה תהיה נאה.

בהגדה של פסח 'לספר בציון' (עמ' נז) העיד על אביו הג"ר סלאמן מוצפי זצ"ל, שהמצות שהיה אופה, היו עגולות כולן באופן שוה, מעשה אומנות.

ובספר מאיר עוז (לרב מאיר ערבה, ח"ו, קסח-טז) הביא ממרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל, שנוהג לקחת מצות עגולות בדוקא, שלא לשנות מהמסורת. ע"כ. ויש להאריך.